

«ΕΠΟΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ»

Ομιλία της Φιλίως Τόλια, ιστορικός υπεύθυνη για το Μουσείο ΕΑΜικής Εθνικής Αντίστασης

Ο αθλητισμός αποτέλεσε οργανικό κομμάτι της επονίτικης κοινωνικής ζωής, ένα σύνολο δραστηριοτήτων με σκοπό την αρμονική ανάπτυξη των φυσικών και πνευματικών ικανοτήτων των νέων, την ενίσχυση της υγείας τους. Τα γήπεδα και τα γυμναστήρια γέμισαν, στα ακρογιάλια και στα δάση αντηχούσαν χαρούμενες φωνές.

Στόχος της ΕΠΟΝ δεν ήταν μόνο να αναπτυχθεί ο αθλητισμός, αλλά σύμφωνα με άρθρο της *Νέας Γενιάς* «έπρεπε να γίνει και όπως πρέπει»¹ Το παρελθόν που αντιμετώπιζε τον αθλητή ως μια άβουλη μονάδα που είτε κλωτσούσε τη μπάλα είτε έριχνε ακόντιο και δεν προσέβλεπε σε ηθική και πνευματική εξύψωσή τους ήταν απορριπτικό από την ΕΠΟΝ. Ο αθλητισμός που αναδείκνυε ορισμένες αθλητικές διασημότητες, ενώ ο πολύς κόσμος παρέμενε αμέτοχος δεν χωρούσε στα πρότυπα της ΕΠΟΝ. Στο σύστημα των ρεκόρ που ακολουθούσε ο επίσημος αθλητισμός θεωρούνταν επιζήμιο,² η ΕΠΟΝ χάραξε και ακολούθησε τη δική της πορεία :

- Αφύπνισε τη συνείδηση του αθλητή.
- Σε καιρό κατοχής απαίτησε και πέτυχε να τους δοθεί δικαίωμα ψήφου σε αθλητικά σωματεία και οργανώσεις φιλάθλων.
- Συνέβαλε ώστε να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ διοικήσεων και αθλούμενων
- Κατόρθωσε να ενισχύσει επισιτιστικά τους αθλητές μέσω των συνεταιρισμών και των διοικήσεων των σωματείων με σημαντικές ποσότητες τροφίμων. Ιδιαίτερη μέριμνα υπήρχε για τους φυματικούς αθλητές
- Από το μηδέν διοργάνωσε υγειονομικές υπηρεσίες αθλητισμού
- Ενίσχυε τα μικρά σωματεία
- Πρόβαλλε τον αθλητισμό για όλους τους Έλληνες και τις Ελληνίδες όχι ως θεατές που θα παρακολουθούν παθητικά τους αγώνες, αλλά ως ζωντανές μάζες που θα κινούνται και θα χαίρονται τη ζωή
- Βάσιζε την προσπάθεια στο συνδυασμό σωματικής και πνευματικής αγωγής συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της δύναμης, της επιδεξιότητας, της αντοχής, της επιμονής στην επίτευξη του στόχου, της αίσθησης του κολεκτιβισμού, της ικανότητας ελέγχου των συναισθημάτων, της οργάνωσης της αναψυχής και της υγιεινής ζωής. Όπως έγραφε το περιοδικό ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ «Γερά κορμιά –με γερά μυαλά πάμε να φτιάξουμε» .

Θα πρέπει να σημειωθεί πως με την πρωτοβουλία των νεολαιίστικων οργανώσεων και τη συμβολή των Ελλήνων αθλητών βαλκανιονικών Θάνου και Γρ Λαμπράκη ήδη από τις αρχές της κατοχής οργανώθηκε η **Ένωση Ελλήνων Αθλητών** στην οποία πήραν μέρος πολλοί γνωστοί πρωταθλητές καθώς και μέλη της Εθνικής Ποδοσφαιρικής Ομάδας (Βεργίνης, Παλαμιώτης, Φραγκούδης, Σύλλας κα). Με κινητοποιήσεις πέτυχαν ενισχυμένο συσσίτιο για τους αθλητές. Επίσης η αθλητική μαγιά που κατά τη διάρκεια της κατοχής οργανώθηκε στην ΕΕ Αθλητών και η υποτυπώδης ακόμη αθλητική δραστηριότητα συνέβαλε να περισώσει ό, τι ήταν δυνατόν από τον αθλητικό κόσμο.

Τα μέλη της ΕΠΟΝ δραστηριοποιήθηκαν παντού όπου έβρισκαν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη της οργάνωσης. Μεγάλο ρόλο έπαιζαν οι νόμιμες μορφωτικές πολιτιστικές και αθλητικές οργανώσεις στις πόλεις.

---

¹Ο.π., σ. 12.

²Ο.π., σ. 12.

Στις οργανώσεις αυτές η ΕΠΟΝ παρενέβαινε συνδυάζοντας τη νόμιμη με την παράνομη δουλειά. Ήταν ένα πρόσφορο έδαφος για τη στρατολογία νέων μελών. Παράλληλα ταχύτατα δημιουργήθηκαν εκατοντάδες λέσχες και αθλητικές ομάδες σε όλη τη χώρα. Ζωντάνεψε ο κλασικός αθλητισμός. Αναπτύχθηκε το ποδόσφαιρο και οι άλλες αθλοπαιδιές, σε σωστές βάσεις τις υγιούς άμιλλας.

Από το 1942 μέσα σε μια περίοδο πείνας και κάθε είδους στερήσεων ήταν οξύμωρο να μιλά κανείς για τον αθλητισμό και την ανάπτυξη της φυσικής αγωγής. Οι εαμικές οργανώσεις και ιδιαίτερα η ΕΠΟΝ έδωσε το σύνθημα για τη δημιουργία αθλητικής κίνησης. Επιδίωξη ήταν να βρεθούν τρόποι για να δοθεί στη νεολαία η χαρά του παιχνιδιού της κίνησης. Έπρεπε να γίνει το παν ώστε η νεολαία να μην ενδώσει σε υλική και ηθική εξαθλίωση.

Στην εγκατάλειψη των αθλητών και του αθλητισμού από τον Σύνδεσμο Ελληνικών Αθλητικών Γυμναστικών Σωματείων (ΣΕΓΑΣ) με κλείσιμο και παραχώρηση στον κατακτητή των περισσότερων γυμναστηρίων, στην διστακτικότητα και τη σιωπή φιλάθλων που είχαν τη γνώμη πως έπρεπε να κλείσουν τα γυμναστήρια και να ανοίξουν μετά την απελευθέρωση σε καιρό ειρήνης, η ΕΠΟΝ πρόβαλλε την αναβίωση της φυσικής αγωγής που δεν αντιμετωπίστηκε ως πολυτέλεια, αλλά ως ανάγκη ζωής.

Η ΕΠΟΝ στη διάρκεια της Κατοχής στις απελευθερωμένες περιοχές της χώρας άνοιξε 1.043 λέσχες και 1.100 σχολεία, όπου δίδασκαν 766 ΕΠΟΝίτες μαθαίνοντας γράμματα τα ελληνόπουλα. Επίσης άνοιξε τέσσερις Γεωπονικές Σχολές, 90 νοσοκομεία και 185 παιδικούς σταθμούς.³ Σε έκθεση του Συμβουλίου της ΕΠΟΝ Μακεδονίας- Θράκης διαβάζουμε πως «Αναζωογονήσαμε τον ΠΑΟΚ που βρίσκονταν σε αφάνεια, Βάλαμε βάσεις στα αθλητικά σωματεία «Ηρακλής», «Άρης», «Μακεδονικός».⁴

Ενδεικτική ήταν η προσπάθεια της ανάπτυξης σε αθλοπαιδιές, όπως βόλεϊ μπόλ, τοιχοσφαίρα, πιγκ-πογκ, μπάσκετ μπόλ, ποδόσφαιρο που παρείχαν όλα τα πλεονεκτήματα του ομαδικού αθλητισμού και συνεπάγονταν μεγάλη επικοινωνία μεταξύ των παικτών. Μέσω αυτών των παιχνιδιών οι νέοι μάθαιναν να εργάζονται ως ομάδα, να πετυχαίνουν από κοινού αποτελέσματα, να κατανοούν την αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων, την αμοιβαία συνδρομή στο στόχο. Ωστόσο επειδή απευθύνονταν σε νέους των φτωχογειτονιών και σε αγροτόπαιδα και οι αθλοπαιδιές ήταν πολύπλοκα παιχνίδια που ήθελαν ειδικά γήπεδα και πάμπολλους κανονισμούς παρέχονταν ειδικές οδηγίες. Σε κάποιες από αυτές τις οδηγίες διαβάζουμε: «Εμείς εδώ θα δώσουμε τις αρχές του κάθε παιχνιδιού με τους βασικούς κανονισμούς γιατί ειδικά αν καταπιανόμαστε με κάθε μια από τις άπειρες λεπτομέρειες θα χρειαστούμε ολόκληρα βιβλία».⁵ Η οδηγία για το βόλεϊ μπόλ αφού περιγράφει το έδαφος, το γήπεδο και το δίκτυ αναφέρει « για να αγοράσει έναν έτοιμο φιλέ του βόλλει σήμερα χρειάζεται γύρω στις 30.000 δραχμές. Θα δώσουμε λοιπόν έναν πολύ απλό τρόπο πλεξίματος με τον οποίο ο καθένας μπορεί να τον φτιάξει μόνος του».

Μέσω του αθλητισμού η ΕΠΟΝ έδωσε τη μάχη κατά των ναρκωτικών. Με ειδική καμπάνια μέσα από τις σελίδες του δημοσιογραφικού οργάνου του Κ.Σ της Οργάνωσης, τη «Νέα Γενιά», αποκρούστηκε ο κίνδυνος των ναρκωτικών. Αντιγράψουμε από το περιοδικό: «ΟΧΙ ΧΑΣΙΣ ΑΛΛΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ! Η ζωή των νέων δε βρίσκεται στους "ντεκέδες" όπου παραμονεύει ο πιο φρικτός θάνατος, αλλά: Στον αθλητισμό που θα τους χαρίσει σιδερένια κορμιά».

Στις 9η Μάη του 1945 η φασιστική Γερμανία υπέγραψε την άνευ όρων συνθηκολόγησή της. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος έφτανε στο τέρμα του. Η Κόκκινη Σημαία κυμάτιζε στο Ράιχσταγκ. Παρά το τέλος του πολέμου στην Ευρώπη στην Ελλάδα μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας υπήρξε ένα αχαλίνωτο κύμα διώξεων,

³ Ριζοσπάστης, Κυριακή 19 Ιανουαρίου 1947.

Στοιχεία που κατέθεσε στη δίκη της ΕΠΟΝ τον Ιανουάριο του 1947 ο πρώην, τότε, πρόεδρος της, καθηγητής Γ. Γεωργαλάς.

⁴ Λιακόπουλου Θόδωρου. (Πορφύρη), *Επονίτικα νιάτα της Εθνικής Αντίστασης*, Εκδόσεις Οδηγητής, σ.110.

⁵ ΑΣΚΙ, Αθλοπαιδιές. Το νέο καταστατικό της ΕΠΟΝ, Αριθμός τεκμηρίου 004.04.044.12731

βασανισμών κατά των πρωταγωνιστών της αντιφασιστικής πάλης με εκτελέσεις και φυλακίσεις των κομμουνιστών, αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης και επονιτών.

Το νέο καταστατικό της ΕΠΟΝ που θα εγκριθεί από το πρωτοδικείο Αθηνών στις 30 Ιουλίου 1945 σκόπευε να αποτελέσει τη βάση για την ολοκλήρωση της τεράστιας προοδευτικής μεταβολής που συντελέστηκε στην ελληνική νεολαία *“ώστε η νέα γενιά να αναδεχτεί σε οικοδόμο της λεύτερης Δημοκρατικής Ελλάδας.”* Σύμφωνα με τους συντάκτες το καταστατικό αυτό περιείχε διατυπωμένες με πολύ γενικό τρόπο τις αρχές και τους σκοπούς που αποφασίστηκαν σε διάφορα σώματα της ΕΠΟΝ ⁶

Στις 23 Νοέμβρη του 1945 πραγματοποιήθηκε συνδιάσκεψη του αθλητικού τομέα της ΕΠΟΝ Αθήνας στην οποία πήραν μέρος οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του κλασσικού αθλητισμού, του ποδοσφαίρου, της πάλης, της πυγμαχίας, του εκδρομισμού, των κατασκηνώσεων, των γυμναστών. Ανάμεσά τους ο αθλητής σύμβολο σφαιροβολίας Ηλίας Βεργίνης. Η συνδιάσκεψη αναφέρθηκε στους πλούσιους αγώνες του αθλητικού τομέα της ΕΠΟΝ για την πρόοδο του αθλητισμού. Οι εκθέσεις δράσης κατέγραψαν για ακόμα μια φορά, όπως έγραφαν την «αντιεθνική –αντιαθλητική στάση» της διοίκησης του ΣΕΓΑΣ. ⁷

*Η εφημερίδα της ΕΠΟΝ «Νέα Γενιά» καθιέρωσε από το πρώτο της τεύχος αθλητική σελίδα και όπως έγραφε χαρακτηριστικά «...είναι η σελίδα των ασκούμενων νέων και φιλάθλων. Ενός κόσμου από τα πιο ζωντανά ίσως κομμάτια της Ελληνικής Νεότητας. Ενός ολόκληρου κόσμου γεμάτου ιδανικά και ζωή».*⁸ Στην αρθρογραφία της «Νέας Γενιάς» της μεταπελευθρωτικής περιόδου ... δημοσιεύεται και μια ομαδική εργασία διακεκριμένων γυμναστών αναφέροντας πως *«Μέσα στο δύσκολο και σκληρό αγώνα της αναδημιουργίας οι γυμναστές πρέπει να έχουμε τον πρώτο λόγο και ο ρόλος αυτός θα είναι από τους πιο σημαντικούς».* « Η γυμναστική δεν έχει μόνον επανορθωτικούς σκοπούς και δεν είναι αντιφάρμακο. Η γυμναστική δεν είναι ένα μέσο που εξασφαλίζει μόνο υγεία και ευεξία, μα και ένας μοχλός που συντελεί στην εξύψωση της ανθρώπινης προσωπικότητας». ⁹

Ενδιαφέρον έχουν οι αναφορές για το κολύμπι. Θεωρώντας πως το κολύμπι είναι η πεμπτουσία όλων των σπορ που συγκεντρώνει όλα τα αθλήματα και γυμνάζει πολυμερώς το κορμί ένα άρθρο σημείωνε πως στην Ελλάδα των 7 εκατομμυρίων κατοίκων που η θάλασσα μας *«μουσκεύει από τρεις μεριές και όμως ελάχιστοι ξέρουν κολύμπι».* Στο μοναδικό κολυμβητήριο της Αθήνας το εισιτήριο διατιμήθηκε με 150 δραχμές καθιστώντάς το απλησίαστο για τον κόσμο. Από την άλλη, οι προπονητές ασχολούνταν με τους αστέρες χωρίς να έχουν καιρό να ασχοληθούν με νέους και νέες που λαχταρούσαν να μάθουν κολύμπι. Θεωρούσαν πως θα ήταν μεγάλη συμβολή στον αθλητισμό εάν η Ολυμπιακή επιτροπή κανόνιζε δύο φορές την εβδομάδα για λίγες ώρες δωρεάν είσοδο στον κόσμο με αποκλειστικό σκοπό να μάθουν κολύμπι.

Η ΕΠΟΝ συνέχιζε να οργανώνει εκδρομές, να αναδιοργανώνει τους αθλητικούς και ποδοσφαιρικούς ομίλους, ξαναζωντάνευσε την Ομοσπονδία Ποδοσφαιρικών και Αθλητικών Σωματείων, διεξήγαγε πρωταθλήματα και αγώνες. Με πρωτοβουλία της ΕΠΟΝ οργανώθηκε μεγάλη συγκέντρωση αθλητικών παραγόντων στην οποία μίλησε ο τότε Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ Ζαχαριάδης. ¹⁰

Την Κυριακή στις 13 Ιανουαρίου 1946 στο θέατρο «Απόλλων» πραγματοποιήθηκε το 1ο μεταπελευθερωτικό Συνέδριο της ΕΠΟΝ. Το τρίτο θέμα που συζητήθηκε στο συνέδριο ήταν: Πνευματική και σωματική διάπλαση της νέας γενιάς με εισηγητή τον Ν. Ακριτίδη.

⁶ΑΣΚΙ, Το νέο καταστατικό της ΕΠΟΝ, Αριθμός τεκμηρίου 004.04.044.12731 και «Το νέο μας καταστατικό», Νέα Γενιά, Αριθ. Φύλλου 53, Αθήνα 15 Ιούλη 1945, σ. 1.

⁷«Η Συνδιάσκεψη του αθλητικού τομέα ΕΠΟΝ Αθήνας», *Νέα Γενιά*, Αριθ. Φύλλου 61, Αθήνα 15-30 Νοέμβρη 1945, σ. 17.

⁸Κυριαζής Παύλος, «Αθλητισμός», *Νέα Γενιά*, Αρ. Φύλλου 39-56, χρόνος Β', Αθήνα 20 Νοέμβρη 1944, σ. 12. Ο Παύλος Κυριαζής ήταν μέλος του Προεδρείου της ΕΠΟΝ στην Αθήνα.

⁹«Αθλητισμός», *Νέα Γενιά*, Αριθ. Φύλλου 61, Αθήνα 15-30 Νοέμβρη 1945, σ. 19.

¹⁰Λιακόπουλου Θόδωρου (Πορφύρη), *ό.π.*, σ. 117.

Στις 28 Φλεβάρη του 1947, με εντολή της κυβέρνησης το Πρωτοδικείο Αθηνών με τον Α.Ν. 509 /1947 έθεσε την ΕΠΟΝ εκτός νόμου και αποφάσισε τη διάλυσή της. Χιλιάδες ήταν οι ΕΠΟΝίτες που οδηγήθηκαν στις φυλακές, τις εξορίες, που δολοφονήθηκαν από όργανα του αστικού κράτους, ενώ μεγάλο τμήμα των μελών και στελεχών της πέρασαν στον ένοπλο αγώνα συμβάλλοντας στον αγώνα του ΔΣΕ «Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας» (ΔΣΕ) την περίοδο 1946 -1949. Οι εκατοντάδες χιλιάδες νέοι που διαπαιδαγωγήθηκαν μέσα από τις γραμμές της πίστεψαν αγάπησαν και προώθησαν τον αθλητισμό.